

DRIEMAANDELIJKE UITGAVE VAN

TOEGICO

VZW
OUD-STUDENTENBOND TOERISTISCHE GIDSEN COOVI

België—Belgique

P.B.

1080 Brussel 8

BC31335

Ars ToerisTica

In dit nummer o.a.:

- Verslag van onze meerdaagse: dag 3 en 4
- Een kunstwerk in de kijker: "De parabel der Blinden" van P. Bruegel
- Boekbespreking: Joseph Diongre. 1878 - 1963

*"Ars Toeristica" is
een uitgave van vzw
Toegico.*

Eindredactie en lay-out:
Myriam Renson

Medewerkers:
Agnes Van Campenhout

**Verantwoordelijke
uitgever:**
*Myriam Renson
Edm. Candrieslaan, 33
1080 St.-Jans-Molenbeek
myriam_renson@yahoo.com*

*De auteurs zijn verant-
woordelijk voor hun
artikels*

Lidmaatschap:
*Het lidmaatschap is
15 (elektronische verzending)
of 20 euro (papieren versie).
Te betalen op rekening
429-2123951-51
van Toegico vzw met
vermelding "lidmaat-
schap"*

*Het lidmaatschap is
jaarlijks en omvat
naast het ontvangen
van ons viermaande-
lijks tijdschrift "Ars
Toeristica", een ver-
minderde bijdrage aan
onze activiteiten.*

Omslagfoto:
De Villa Cavrois in Croix

REDACTIONEEL

Beste lezer,

Bij het einde van de zomervakantie, zijn we blij jullie weer een goed gevuld nummer te kunnen aanbieden.

Naast het vervolg van het verslag van onze meerdaagse naar Lille/Rijsel en omgeving (dag 3 en 4) vinden jullie hier ook weer, naar goede gewoonte, verschillende besprekingen van interessante lopende tentoonstellingen en van een boek over architect Joseph Diongre.

Veel leesplezier,

De redactie

INHOUD

Verslag van de meerdaagse - dag 3 en 4: C. Renardy en G. Herbosch	03
Een kunstwerk in de kijker: H. Cornelis	11
Voor u bezocht: L. De Munck, M. De Schrijver, P. Van Grunderbeek	14
Voor u gelezen: M. De Schrijver	25
Brusselse Spruitjes: M. Renson	28
Van de Vlaamse hak op de Waalse tak: M. Renson	28
Op de afspraak	29

Meerdaagse naar ‘Les Hauts de France’: 24 -27 april

Hieronder het vervolg van het verslag van onze meerdaagse.

Dag 3: RIJSEL - stadsverkenning olv. Myriam Renson (Steller: Caroline Renardy)

Om kwart over 9 stipt beginnen we aan onze dagwandeling doorheen Rijsel, vergezeld van een stralende voorjaarszon.

We starten bij de laatgotische Sint-Mauritiuskerk die vlak achter ons hotel ligt. Aangezien de deuren pas om 11 u. geopend worden, kunnen we deze enorme hallenkerk (oorspronkelijk vierkant, open grondplan) met 5 beuken en een toren van 68 m hoog waarin 4 zware klokken hangen, enkel langs de buitenkant bewonderen. De bouw van deze parochiekerk duurde 400 jaar

(14de – 19de eeuw).

We wandelen verder over het voorplein (de Parvis St.-Maurice) dat in de 19de eeuw uitgebreid werd, samen met de omringende straten die toen ook verbreed werden.

Aan de hoofdingang bewonderen we

- boven de 3 vensters: de afbeelding van de H. Drievuldigheid met, aan de linkerhand van God, de Maagd Maria ipv. De Heilige Geest.
- boven de poort: de H. Mauritius van Agaunum als martelaar (hij maakte deel uit van het Thebaanse Legioen dat rond 287 na Chr. geëxecuteerd werd)

We volgen nu de Rue Pierre Mauroy (de vroegere rue de Paris) en komen op de Place du Théâtre met links de oude beurs in Vlaamse barok die we 's namiddags gaan bezoeken en rechts het operagebouw.

Het operagebouw brandde in de 17de eeuw af, werd in de 18de eeuw vergroot en brandde in 1903 weer af.

De huidige, heropgebouwde opera heet Opéra du Nord en is een fusie van de opera's van Lille, Roubaix en Tourcoing. In het midden bevindt zich de "Grand Foyer", links is de muziekzone en de rechtereuleug is voor de "tragedie".

Op de gevel boven de foyer is Apollo afgebeeld, omringd door 9 muzen.

Aan één van de huizen aan de overkant hangt de klokkenluider (= middeleeuws brandalarm).

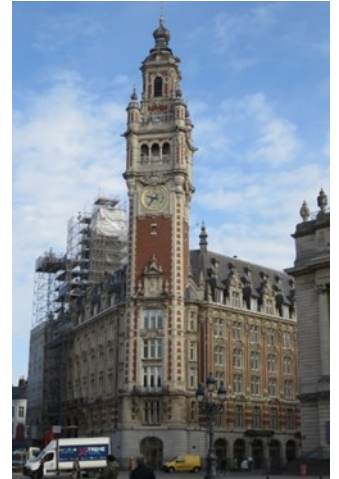
De oorspronkelijke gebouwen in de stad waren immers in hout opgetrokken en af en toe brak er wel eens brand uit.

Wat verder komen we aan de Kamer van Koophandel, "de nieuwe beurs", een kopie van het stadhuis van Den Haag met het beroemde Belfort, in de 20ste eeuw gebouwd in neo-Vlaamse stijl.

Ieder uur weerklinkt op de beiaard van het belfort een beroemd lied (zoals o.a. de Ode an der Freude); op de middag, het zeer populaire liedje van "P'tit Quinquin", een wiegelied, in de 19de eeuw in het dialect geschreven door Alexandre Desrousseaux.

In 2007 wou men dit gebouw een nieuwe bestemming geven als luxehotel maar dit voorstel werd niet aanvaard. Er zijn nu boetiekjes en kantoren in ondergebracht.

Hiermee zijn we aangekomen in het oude stadsdeel van Lille met heel veel trendy boetiekjes.

In de Rue des Chats Bossus valt de mooie art deco gevel van "l'Huitrière" op, ooit één van de duurste restaurants van de stad met een eigen viswinkel. Nu is de Louis Vuitton boetiek erin gevestigd. Opvallend zijn de mozaïeken van geglaazuurde tegels waarop allerlei schaaldieren afgebeeld zijn.

Wat verder zien we een mooi hotel "Au Lion d'Or"(= au lit, on dort) waarnaar ook het plein genoemd is. Dan bereiken we de Place Louise de Bettignies (= spionne in WO II). Op dit grote plein stond ooit een kasteel.

Waar vroeger de gekanaliseerde Deûle liep vinden we nu een grote, groene open ruimte. Links daarvan staat het Hospice Comtesse (in 1649 heropgebouwd door Jules Destrée), één van de laatste getuigen van het verblijf van de Graven van Vlaanderen in Rijsel, gesticht in 1237 door gravin Johanna van Vlaanderen.

In de 15de eeuw werd het gebouw door vlammen verwoest.

Beetje bij beetje werd het herbouwd en het zou nog vele eeuwen dienstdoen als ziekenhuis.

Tijdens ons bezoek aan het kloostergedeelte bewonderen we in de keuken oude kookketels en faiencetegels.

In de eetzaal staan de oorspronkelijke tafels en heel mooie kasten.

Ook de trappenhall is volledig betegeld met faience, Delftse stijl. Verder is er een oude apotheek, een linnenkamer en de vertrekken van de priorin, alle volledig origineel gemeubeld. Op de bovenverdieping werd de slaapzaal van de nonnen omgevormd tot een kunsthistorisch museum met kunstwerken en allerhande voorwerpen uit de 15de tot 19de eeuw.

Na dit bezoek volgen we nog even de pittoreske Rue de la Monnaie, slaan dan links af naar de Place aux Oignons (=

au Donjon) en bereiken zo de moderne kathedraal van Rijsel.

De 1ste steen werd in 1854 gelegd op de Motte (= burcht). Deze kerk werd in 150 jaar gerealiseerd en is toegewijd aan Notre Dame de la Treille, sinds de middeleeuwen de patrones van de stad. (Treille = wijnrank of tralie- of hekwerk dat diende om ex voto's aan te bevestigen.)

Deze kathedraal van de 20ste eeuw, was de droom van rijke, 19de-eeuwse industriëlen van Rijsel, gebouwd in de 13de-eeuwse gotische stijl met traditionele technieken en avant-gardistische technologieën.

De centrale boog is bezet met doorschijnende witte Portugese marmer waarvoor een monumentaal traliewerk gespannen werd en voor de glazen toegangspoort is een bronzen traliewerk aangebracht.

Tegenover het zuidportaal staat de Sint-Nicolaas klokkentoren (35 m hoog) die in 1874 werd opgericht om de 6 klokken die in 1872 werden geschonken, tijdelijk te huisvesten. Aangezien de 2 oorspronkelijk voorziene torens er nooit zullen komen, zal deze klokkentoren er definitief blijven.

Binnen staan we in bewondering voor het spel van kleur en transparantie van de gebruikte materialen. De centrale boog is een ware lichtbron.

De glasramen van de kathedraal tonen de evolutie van stijlen: van de gotiek over Art deco naar eigentijdse stijl.

We bewonderen ook het moderne altaar en de zetel van de aartsbisschop.

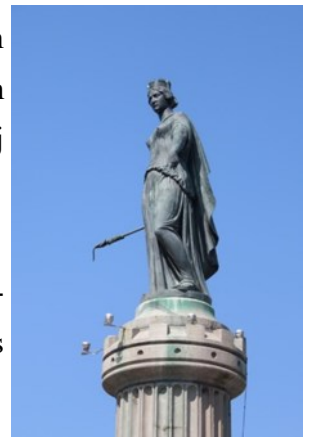
Na dit heel interessante, verrassende bezoek krijgen we een welkome lunchpauze die elkeen individueel naar wens kan invullen.

Daarna zetten we onze stadswandeling verder. We houden even halt aan de befaamde patisserie Meert, bekend om zijn gevulde wafeltjes. Het pand waarin deze oudste bakkerij van Rijsel, gesticht in 1761, gevestigd is, dateert van 1839.

Nu bereiken wij de Place du Général De Gaulle

In het midden van de "Grand Place", omringd door prachtige gebouwen uit verschillende periodes, staat een zuil met de godin van de overwinning, opgericht in 1842 als herinnering aan de belegering van de stad door de Oostenrijkers, 50 jaar eerder.

In haar rechterhand houdt zij een aansteker om een kanon te activeren.

Nu een kort bezoek aan de binnenkoer van het oude beursgebouw, in Bourgondische stijl die de uitbundigheid van de hertogen goed weergeeft: we ontdekken gevarieerde versieringen, zoals lachende gezichten, met linten versierde Turkenhoofden en hoornen des overvloeds. De Beurs werd in de 17de eeuw gebouwd door meester-metselaar Julien Destrée en werd gefinancierd door de lakenhandelaars die dan het recht kregen om zich te vestigen in één van de 24 huisjes die de Beurs omvat.

Een tiental grote bedrijven uit de streek (La Redoute, Auchan, 3-Suisses, EDF,...) brachten het nodige geld samen voor de restauratie van het monument (1989-1997), als eerbetoon aan de handelaars van vroeger.

Voor de boekenstalletjes, onder de arcaden, is er spijtig genoeg geen tijd want Rijsel heeft nog enkele schatten die we niet willen missen waaronder het Palais Rihour, vlakbij.

Dit voormalige Bourgondisch paleis werd gebouwd in opdracht van Philips de Goede maar er verbleven ook veel andere beroemdheden zoals Karel V, Hendrik VIII van Engeland en Lodewijk XV.

Er rest nu nog slechts 1 vleugel omdat de oud-strijders van WO I het paleis in brand staken om er een betonnen monument voor de gesneuvelden op te richten.

Het originele trappenhuis en de kapel (conclaafzaal) en sacristie op de eerste verdieping zijn intact gebleven.

Nu wandelen we naar de Place de la République. Rechts staan de gebouwen van de Préfecture en links het museum voor Schone Kunsten dat we straks nog bezoeken.

Maar nu eerst naar het Théâtre Sébastopol waarvan de straatgevel momenteel gerestaureerd wordt.

In de Rue de Verdun bestuderen we het heel speciale Maison Coilliot door de Parijse architect, Hector Guimard voor de bekende Art-Nouveau ceramist Gillet die kunsttegels voor geveldecoratie maakte met specialiteit, geëmailleerde lavasteen.

Dan nog even doorbijten voor het geleid bezoek aan het Musée des Beaux Arts.

In de kelders zijn maquettes of “Plans reliefs” (1668-1870) opgesteld van 14 versterkte steden die op de noordelijke grens van Frankrijk lagen (waarvan nu 7 in België, waaronder Doornik en Oudenaarde, en 1 in Nederland, Maastricht).

Deze militaire werkinstrumenten op schaal 1/600 werden in 3D gemaakt in opdracht van Lodewijk XIV tot Napoleon III.

Daarna bezoeken we de ruimte met religieuze kunstwerken door de eeuwen heen. En vervolgens nog de afdeling met oude meesters als Rubens, Bouts, Van Dijk en Breughel. Iedereen wist wel iets van deze stad maar moet toegeven dat er een heel grote sluier over lag.

De 3 avonden in Rijsel konden we telkens genieten van regionale specialiteiten bij een lokaal brouwsel of een lekker wijntje en bijpraten over de vele interessante belevenissen van de voorbije dag. Op de terugweg naar ons hotel bewonderden we nog eens de mooiste details van de prachtige gebouwen dank zij de feeërieke verlichting.

GESCHIEDENIS

Hierna nog een bondige geschiedenis van Lille (L'Isle, een eiland in de rivier de Deûle waar een donjon van de graven van Vlaanderen stond met grote strategische waarde, gezien de doorwaadbare plaats in de moerasen van deze rivier):

De oudste schriftelijke vermelding van Lille is een schenkingsakte uit 1066 waarin de graaf van Vlaanderen, Boudewijn V, land schonk voor de kapittelkerk van Saint-Pierre, dicht bij zijn vesting maar aan de andere kant van de rivier. De passerende kooplieden konden hun waren aanbieden op een markt die lag op de plek van de huidige Place du Général de Gaulle (in Rijsel geboren). Deze Vlaamse stad was echter een grensstad en werd tot 12 keer belegerd maar herstelde zich telkens. Ze bereikte een grote welvaart dankzij de lakenhandel en in 1235 schonk Gravin Johanna, Lille een charter dat het bestuur van de stad regelde.

In 1369 kwam Vlaanderen met Filips de Stoute in handen van de Bourgondiërs en Lille werd zo één van de belangrijkste plaatsen van het Bourgondische rijk. Hertog Filips de Goede liet er een paleis bouwen, het Palais Rihour.

Onder de Habsburgers of “Spaanse aartshertogen” (vanaf 1477) werd de stad versterkt met een groot aantal vestingwerken met poorten (o.a. de Porte de Gand en de Porte de Roubaix die er vandaag nog staan). In 1667 verscheen het leger van koning Lodewijk XIV echter voor de muren. De Zonnekoning trok op 28 augustus de stad binnen en liet ook imposante vestingwerken uitvoeren door Vauban (o.a. de Citadel die in 3 jaar klaar was).

In 1708 kwam Lille vijf jaar onder Hollands bewind maar de inwoners waren blij dat de stad in 1713, bij de Vrede van Utrecht, aan Frankrijk werd teruggegeven.

Lille is nu de 4de grootste agglomeratie van Frankrijk (na Parijs, Lyon en Marseille). Al ligt de stad in een uithoek van Frankrijk, op Europees vlak ligt Lille voor haar economie heel gunstig, midden in de driehoek Parijs-Londen-Brussel, drie hoofdsteden waarmee ze, dank zij de hogesnelheidstreinen, nu nauw verbonden is.

Vierde en laatste dag - 27 april: Armentières en Villa Cavrois (*Steller: Gilberte Herbosch*)

ARMENTIERES

Het weer valt mee en we rijden met de bus door “le plat pays” naar Armentières. Met klokkengelui worden we verwelkomd in deze kleine stad aan de Leie die weinigen onder ons al hebben bezocht. Armentières behoorde vroeger tot het graafschap Vlaanderen maar werd in de 17de eeuw ingelijfd bij Frankrijk. Een stad met 25.000 inwoners die in vroegere tijden rijkdom kende dankzij de textielindustrie. Niet voor niets is Armentières la “**cité de la toile**”. Na het verval van de textiel dommelt het stadje wat in maar de laatste jaren is er toch een heropleving. In “Les Prés du Hem”, een natuurgebied van 120 ha, zijn allerlei sportieve ontspanningsmogelijkheden. De plezierhaven is de grootste van Noord- Frankrijk. Ook op medisch gebied en inzake onderwijs tracht de stad de moderne evolutie bij te houden.

We beginnen bij het belfort gebouwd tussen 1925 en 1934 en ontworpen door architect L.M. Cordonnier. Het belfort, Unesco erfgoed, is een imposant gebouw, in neo-Vlaamse stijl, met een 67 m hoge toren. Myriam ver-

telt ons dat dit het 3de belfort is, na de verwoesting van het eerste in de middeleeuwen en het tweede tijdens W.O. II, door de Duitse bezetter.

Armentières had enorm te lijden in WO I.

Veel werd verwoest maar heropgebouwd na de oorlog. Zo ook de St. Vaastkerk, met een startpunt in de 9de eeuw, met brand, heropbouw, verwoesting. Na WO I werd in 1929 een volledig nieuwe kerk gebouwd door L.M. Cordonnier met gevels in baksteen, afkomstig uit de Belgische kuststreek. Binnen verrast de kerk ons door haar interieur: een hoog en breed schip, baksteenwerk in verschillende kunstige schikkingen, kleurrijke glasramen (abstract en figuratief) met gebruik van bedrukt glas, veel fijn mozaïekwerk in de zijkapellen.

Armentières, ook “**cité de la bière**”, leste zijn dorst dankzij de vele brouwerijen, o.a. de brouwerij Motte-Cordonnier waarvan nu nog industriële gebouwen te zien zijn. Begonnen in de 17de eeuw is deze brouwerij nog steeds actief.

Wij stappen dorstig door voorbij de villa “Château Debosque” uit 1930, waarvoor bij de bouw beroep werd gedaan op plaatselijke ambachtslui. De bouwonderneming Debosque is bekend in Armentières omdat zij een grote rol speelde in de wederopbouw van de stad na WO I. Dit huis werd in 1970 gekocht door de stad en dient nu voor de politie.

Verderop in de straat houden we halt bij “La Maison des Frères Mahieu”, beiden als jong soldaat gesneuveld in WO I. In de voortuin van dit grote huis staat, tussen twee vleugels van het gebouw, een levensgroot bronzen beeld van de twee broers.

Nog wat verder zien we “le Lycée Gustave Eiffel”, gebouwd in 1887 door een leerling van Violet-le-Duc. Het was een grote technische school met ruime ateliers voor de vorming van de toekomstige arbeiders. Deze ateliers werden in WO I door de Engelsen gebruikt voor het maken van oorlogsmateriaal. De voorgevel is indrukwekkend versierd met allerlei geometrische figuren in geglazuurde gekleurde bakstenen. Na WO II werd de school een lyceum, met een brede waaier aan opleidingen.

We bekijken “La Cité Bonjean” een “habitat ouvriers” met 50 wooneenheden, gebouwd in 1909

door de familie Bonjean. Het is een atypische arbeiderswijk. Sommige huizen lijken wel kleine villa's en staan twee aan twee, andere met meerdere samen. De gevels, in 2 kleuren baksteen, en de daken vertonen kleine verschillen. De huizen hebben allemaal een tuintje. Voor hun tijd waren het mooie en comfortabele woningen.

We houden nog even halt bij het Brits oorlogskerkhof met meer dan 2.000 graven van Britse soldaten, 500 Duitse, vooraan zien we 2 Belgische. De slag aan de Leie in 1918 kostte veel jonge levens. (“Ja ’t is den oorlog da’j’ hier werevindt, duzend en duzend soldaten” W.Vermandere)

Op weg naar eten en drinken komen we nog voorbij mooie gevels, toebehorend aan meestergasten, bazen en directeurs.

Halverwege maakten we ook nog een mooie lentewandeling door een park langs de Leie. Wat een verademing: tussen alle mogelijke tinten lentegroen prikkelt de frisse lucht ons in de neus.

VILLA CAVROIS

In de namiddag bezoeken we, onder leiding van een plaatselijke gids, de villa Cavrois, gelegen in het landelijke Croix, niet ver van Rijsel.

Deze villa, gebouwd tussen 1929 en 1932, behoorde toe aan de familie Cavrois en werd door haar bewoond tot in 1986. Zij werd besteld door Paul Cavrois, zoon en erfgenaam van rijke textielfabrikanten. De architect was Robert Mallet-Stevens, van Belgische afkomst en verwant met de eigenaars van het huis Stoclet in Brussel.

De villa, in modernistische stijl, is zeer groot (het gezin telde zeven kinderen + huispersoneel). De basisprincipes waren lucht en licht, comfort en hygiëne, in een sobere stijl.

Op een stuk grond van 5 ha werd de villa gebouwd als een lange rechthoek, met kelder, gelijkvloers, 1ste en deels 2de verdieping. Vanop de toren in het midden van het gebouw kon de eigenaar de hele streek overzien. De villa toont zeer modern, strak en geometrisch. Het skelet

is van beton, de gevels zijn bedekt met smalle lange gele paramentstenen, gemaakt in de streek. De horizontale voegen zijn dik en donker, de verticale dun en bleek, wat de lengte van de villa sterk benadrukt. Geen afvoerbuizen, alles is weggewerkt in de muren. Een plat dak, met groot dakterras. De afmetingen van ramen en deuren zijn een veelvoud van de stenen.

De bewoonbare oppervlakte is 1900 m² met rondom het huis 800 m² terras.

Er is een lift, overal centrale verwarming, telefoon en radio in elk vertrek. En dat in de jaren 1929-1932!

De hal is ruim en vol licht, met een vloer van wit marmer. De statige trap heeft witte marmeren treden en zwarte marmeren opstaande vlakken. De vele slaapkamers hebben elk een ruime badkamer. Elke slaapkamer, de eetkamers, het bureau, het boudoir, heeft zijn eigen kostbare houtsoort. Grote zorg werd besteed aan de indirecte verlichting.

Al het meubilair werd ontworpen door de architect maar niet alle stukken zijn nog de originele. Wat ontbrak, werd precies nageemaakt zoals het oorspronkelijk was, eenvoudige geometrische vormen, heel precies aangepast aan de ruimtes. De grote keuken en bijkeuken zijn volledig wit, de muren bekleed met witte tegels tot aan het plafond (hygiëne, gemak van onderhoud). Ook de meubels zijn wit.

Door de vensters op de verdiepingen zien we de grote tuin met zwembad, eveneens aangelegd volgens instructies van de architect. Dus ook hier een sobere geometrische indeling.

In dit totaal kunstwerk wordt in de meest sobere vormen de grootste rijkdom geëtaleerd.

Van 1940 tot 1944 wordt de villa opgeëist door de Duitsers. Ze wordt zwaar beschadigd maar eens de oorlog voorbij laat de familie Cavrois de villa herstellen en gaat er opnieuw wonen. Na de dood van moeder Cavrois in 1985 worden huis en tuin verkocht aan een vastgoedmaatschappij. Dank zij verzet van buurtbewoners wordt het gebied niet verkaveld. Na jaren van verwaarlozing wordt de villa in 2001 gekocht door de staat. De restauratie duurde jaren maar in 2015 gaat de villa open voor het publiek. Zo konden ook wij genieten van een bezoek aan dit bijzonder gebouw.

En nu de bus op naar huis. De terugkeer verloopt vlot.

Myriam en Agnes krijgen een welverdiend dankwoord. Ook de bekwame chauffeur wordt niet vergeten. In Brussel komen we in het krioelend verkeer terecht maar we geraken veilig thuis.

Het was een mooie reis! We hebben veel gezien, veel geleerd en genoten van elkaars gezelschap.

Nvdr: Het volledige verslag zal op de website te lezen zijn. Ook een fotoreportage van de meerdaagse zal binnenkort op de website geplaatst worden; we houden jullie hiervan op de hoogte

Een kunstwerk in de kijker: De Parabel der Blinden (Pieter Bruegel de Oude, 1568)

Hier een persoonlijke beschouwing van Herman Cornelis bij Bruegels werk: « De Parabel der Blinden ».
« Ik ben er mij ten volle van bewust dat deze bijdrage stof tot discussie kan leveren. Ik kijk dan ook met belangstelling uit naar jullie bevindingen ». Herman Cornelis

Door zijn scholing als miniaturist, wellicht beïnvloed door zijn toekomstige schoonmoeder Mayken Verhulst die een befaamde miniaturiste was, en het verbluffende technische vermogen dat hij daardoor ontwikkelde, wist Bruegel tot in de kleinste details elk beeld visueel leesbaar te maken. De visuele rijkdom in de werken van Bruegel is ongeëvenaard: de seizoenen, boerenlandschappen met het boerenwerk, feesten, kermissen, kinderspelen, spreekwoorden, ... Het detailgerichte was dan ook een van de belangrijkste kenmerken van de miniatuurkunst en een uiting van het vermogen om tot in het kleinste detail realistisch – of moeten we zeggen illusionistisch – te tekenen en te schilderen.

Een schilderij van Bruegel bewonderen is een echt kijkplezier met steeds nieuwe ontdekkingen. Een werk van hem dat in mijn geheugen gegrift staat, is *De Parabel der Blinden* die in alle werken over Bruegel in detail wordt besproken, zo ook in het werk van Manfred Sellink "*Bruegel in detail*" met een aantal gedetailleerde foto's.

De kracht van de landschappen van Bruegel schuilt in een combinatie van een gebalanceerde opgebouwde compositie die een samenhangend geheel vormt met een overweldigende rijkdom aan beelddetails die de compositie versterken.

Dat Bruegel visuele indrukken opdeed in het Pajottenland is algemeen gekend en dat hij het Pajotse landschap bestudeerde weten we ook. Wellicht is hij in de omgeving geweest van Dilbeek, Anderlecht, Sint-Anna-Pede, Sint-Gertrudis-Pede, Schepdaal, ... en heeft hij met verwondering gekeken naar de weidse vergezichten die voor zijn ogen verschenen.

Als we de details in zijn landschappen van dichtbij bekijken, dan bemerken we een losheid van de toets met de verfborstel in tegenstelling tot de pieteputerige precisie van die toets. Vergelijk bijvoorbeeld in de *Parabel der Blinden* de details van de gebouwen met de weergave van de bebladerde bomen. Het reeds veelbesproken en in alle boeken over Bruegel voorkomende kerkje van Sint-Anna-Pede vertoont evenveel verschillen als overeenkomsten. We mogen evenwel niet vergeten dat Bruegel geen plein-air schilder was. Hij verwerkte zijn visuele indrukken (al dan niet geschetst) in zijn atelier tot zorgvuldig uitgewerkte, hybride landschappen die in ontwerp en betekenis het topografische geheel overstijgen.

Een gedetailleerde beschrijving van dit wereldberoemde doek kunnen we terug vinden in de desbetreffende literatuur. We komen hier dus niet meer op terug.

Wat mij evenwel vreemd bleef bekoren is een klein puntig dingetje op de verre horizon in dit schilderij dat boven de bomenrij uitsteekt (zie rode pijl).

Aangezien ik hiervan nergens iets terug vond in de werken over Bruegel bleef er maar een mogelijkheid over en dat was op zoek te gaan naar de plaats waar het origineel hangt, het Museo Nazionale di Capodimonte in Napels.

Het is een vrij groot werk (86 x 156 cm) en een van de weinige werken van Bruegel, geschilderd met waterverf op doek. Dat zie je ook bij de uitvergroting.

Ik heb een detail genomen van die horizon en kan mij niet van de indruk ontdoen dat hier de statige spits van de toren van de Sint-Kwintinuskerk van Lennik in de verre horizon opduikt. Bij nader inzicht zie je zelfs nog de aanzet van de toren in metselwerk van natuursteen.

Bruegel is wellicht niet zelf tot in Lennik geraakt maar het is toch niet onmogelijk dat hij de torenspits heeft gezien want die is vanop vele plaatsen in het Pajottenland waarneembaar als een baken in het landschap, zoals vanop de Oude Geraardsbergse baan (*zie foto hiernaast*). Die oude verbindingsweg van Brussel naar Vlaanderen lag er al ten tijde van Bruegel en het is een kleine stap verder vanaf de watermolen van Sint-Gertrudis-Pede om dat weidse landschap te kunnen bewonderen.

Foto genomen vanop de Oude Geraardsbergse baan

Ook vanop de Steenweg Asse-Edingen, de oude romeinse heirbaan, duikt de toren regelmatig op .

Het schilderij was zo populair dat er vele kopieën van gemaakt werden, onder andere door Lucas Van Valkenburg.

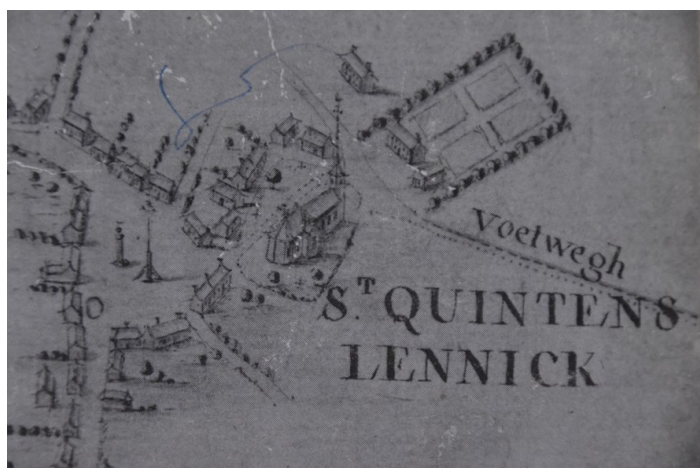
Van Valkenburg brengt er ook wat boerenleven in met de boer, de koeien en de kippen en ook wat scherpere licht- en schaduwcontrasten. Door de achtergrond meer in het licht te brengen vervaagt in deze kopie evenwel het diepmenselijke drama dat in het evangelie van Mattheus (15:1-20) wordt beschreven. Ook lijkt de toren achter de boomtakken verdwenen te zijn.

Lucas Van Valkenburg, *De Parabel der Blinden*, kopie naar Pieter Bruegel, *Verzameling van het Vorstendom Liechtenstein*, nu *Wiener Sammlungen*

Ik krijg vaak de opmerking dat de toren die we nu zien deze is van na de brand van de

kerk van 1858 – en dat klopt natuurlijk – en dat niet geweten is of de vorige toren wel een hoge spits had.

Ik verwijs graag naar het werk van Jozef-Firmin Vincx (1) van 1929 : *De kerk van Sint-Kwintens-Lennik*. Hierin lezen we op pag. 17: « *De volledige hoogte van het metselwerk belooft 25 m, de volledige hoogte der spil, 't kruis inbegrepen, 44 m, samen 69 m. De toren der afgebrande kerk, beweert men algemeen, was nog hoger.* »

Uittreksels uit de figuratieve kaarten van C.-Everaert, 1786, Algemeen Rijksarchief

Bij vergelijking tussen de torenspitsen van Sint-Kwintens en Sint-Martens-Lennik merkt men duidelijk het verschil in hoogte. Gezien Sint-Kwintens ook de hoofdplaats was van het Diets domein van de Sint-Gertrudisabdij van Nijvel is het normaal dat deze kerk ook meer uitstraling had dan de andere parochiekerken. De monumentale gevel van het zuidtransept met de beelden van Sint-Gertrudis, Sint-Kwintinus en Onze-Lieve-Vrouw zijn daar ook een getuigenis van.

Steller: Herman CORNELIS

(1) Jozef-Firmin Vincx (°1875 Hoeleden-⁺1943 Heverlee) werd in 1896 hulponderwijzer in Sint-Martens-Lennik en hoofonderwijzer in Sint-Kwintens-Lennik in 1908. Hij kreeg nationale bekendheid door zijn populaire en volkskundige geschriften toen de Vlaamse Volkskunde nog in haar kinderschoenen stond. Hij richtte in Lennik ook de plaatselijke Bond van de Grote Gezinnen op en was ondervoorzitter en secretaris van het Davidsfonds, opgericht in 1898. Als dusdanig heeft hij ongetwijfeld gesproken met mensen die de grote kerkbrand van 1858 hadden meegemaakt en wiens verhalen en getuigenissen hij opgetekend heeft om ze te verwerken in zijn boek.

Voor u bezocht

Art Nouveau. Uitzonderlijke objecten met een verhaal

In het kader van het art-nouveaujaar in Brussel gingen in maart al twee tentoonstellingen open (zie vorig nummer van *Ars ToerisTica*). Begin juni opende in het BELvue museum een nieuwe expo: *Art Nouveau. Uitzonderlijke objecten met een verhaal*. Hierin worden een aantal topstukken uit de collectie van de Koning Boudewijnstichting gepresenteerd, met daarbij ook telkens het achterliggende verhaal. De stichting zet zich al meer dan dertig jaar in voor het behoud en de bescherming van ons erfgoed. Dat doet ze onder meer via haar Erfgoedfonds, dat kunstwerken koopt, valoriseert en toegankelijk maakt. Daarnaast kan de stichting rekenen op meerdere mecenaatsfondsen, waarbij schenkers een budget ter beschikking stellen om kunst te kopen.

Mecenaat van de Koning Boudewijnstichting

Op die wijze heeft de Koning Boudewijnstichting in de voorbije jaren talrijke iconische art-nouveauwerken kunnen aankopen. Topstukken van een aantal grote namen uit de art nouveau, zoals Victor Horta, Henry van de Velde en Philippe Wolfers, werden verworven via het Erfgoedfonds of via mecenasen. Daarbij gaat het over een grote variëteit van objecten: kunstenaarsjuwelen, meubelen, sculpturen, tekeningen, boekbanden, keramiek, tegels... maar ook alledaagse gebruiksvoorwerpen. Het was immers typisch voor de art nouveau dat elk element van het interieur op maat werd ontworpen, om zo een perfecte match met de architectuur te vormen.

‘Een nogal opzichtige weelderigheid’

Achter elk verworven object schuilt een verhaal. En het is precies dit verhaal bij een 40-tal iconische werken - die hier voor het eerst worden samengebracht - dat deze indrukwekkende en prachtig vormgegeven tentoonstelling in het indrukwekkende kader van het BELvue museum wil brengen. Zo is er het eetkamer- en bureauensemble dat Victor Horta ontwierp voor de Eerste Internationale

Tentoonstelling van Moderne Decoratieve Kunst in Turijn in 1902. Het wordt nu beschouwd als een hoogtepunt van Horta's meubelkunst in art-nouveaustijl. De kritiek op het ensemble was in die tijd nochtans niet onverdeeld positief: een toenmalig artikel in het toonaangevende tijdschrift *Art et Décoration* stelde dat Horta's ensemble getuigde van 'een nogal opzichtige weelderigheid.' Deze kritische opmerking belette niet dat het meubilair op de tentoonstelling in Turijn bekroond werd met het erediploma, de hoogste onderscheiding die de internationale jury toekende.

De enige ring van Henry van de Velde

Het zijn niet alleen dergelijke grote ensembles die op de tentoonstelling kunnen bewonderd worden. Een voorbeeld van een klein maar tegelijkertijd uniek stuk is de enige ring die met zekerheid aan Henry van de Velde kan toegeschreven worden. Ook daarachter zit een opmerkelijk verhaal. De ring wordt in 1899 besteld door de Italiaanse, maar in Brussel verblijvende kunstericus en -handelaar Raphaël Petrucci, als geschenk voor zijn vrouw Claire Verwee ter gelegenheid van de geboorte van hun dochter Clairette. Wanneer die in 1923 trouwt met beeldhouwer Marcel Wolfers van de bekende Wolfers-familie, krijgt ze de ring van Van de Velde voor haar moeder om de vinger geschoven.

Een 'uniek exemplaar' van Philippe Wolfers

Philippe Wolfers, de vader van Marcel en befaamd juwelenontwerper, is met verschillende objecten vertegenwoordigd op de tentoonstelling. Hij maakte tussen 1898 en 1907 een 150-tal zogenaamde 'unieke exemplaren', waarvan er nu nog zo'n twintig overblijven. Dergelijke exemplaren werden ingezonden voor belangrijke en internationale tentoonstellingen, en dienden als bewijs van vakmanschap van de kunstenaar. De sierkam *Vogels en Iris* op de tentoonstelling is een voorbeeld van een dergelijk 'exemplaire unique'. Wolfers maakte in totaal negen sierkammen, maar deze is de enige die nog volledig is. Dit is zeer bijzonder, want stukken die verschillende keren geëxposeerd maar niet verkocht waren, werden uit mekaar gehaald en de waardevolste materialen werden gerecupereerd voor andere juwelen. Van *Vogels en Iris* is zelfs het oorspronkelijke etui nog bewaard, wat van het juweel een bijzonder museumstuk maakt. Het is een mooie illustratie van de unieke art-nouveaustukken met hun opmerkelijke achterliggende verhalen die op deze schitterende tentoonstelling te bewonderen zijn.

Steller: Luc DE MUNCK

Foto's: Be Culture

Deze tentoonstelling in het BELvue museum loopt tot 7 januari 2024 en is gratis toegankelijk. Toegico bezoekt deze tentoonstelling op 30 september.

Het “New Horizons” festival te Leuven, Dieric Bouts in de kijker

Dit najaar vindt in Leuven het “New Horizons” festival plaats, met vooral aandacht voor Dieric Bouts, tijdgenoot van Jan Van Eyck en Rogier Van der Weyden.

Zijn bekendste werk, het “Laatste Avondmaal”, kan permanent bewonderd worden op de plaats waarvoor het werd ontworpen, in de kapel van de Broederschap van het Heilig Sacrament in de Sint-Pieterskerk. Voor de tijd van de tentoonstelling zal het verhuizen naar Museum M, waar het gezelschap krijgt van talrijke andere werken van de meester.

Hieronder noteren wij de passietriptiek uit Granada (1450-1458). Deze triptiek met kruisafneming is het pronkstuk van de Capilla Real in Granada, de begraafplaats van het Spaanse vorstenpaar Ferdinand en Isabella, ‘los reyes católicos’. Na bijna 600 jaar keert het ensemble voor het eerst terug naar de stad waar het ontstond.

Even terug naar Dieric Bouts (ca. 1410-1475). Hij was afkomstig uit Haarlem, maar zijn professionele leven vond plaats in Leuven. In 1472 werd hij benoemd tot stadschilder. Zijn kunst verschilt sterk van het werk van zijn tijdsgenoten, bijvoorbeeld Rogier Van der Weyden. Allicht onder de invloed van de Devotio Moderna vermeed hij de extreme expressie van pijn en emotie. Kunsthistoricus Frans Baudouin noemde hem de meester van de verstilte bezieling.

Passietriptiek - middenpaneel

De tentoonstelling aanziet de schilder niet als kunstenaar, zoals wij dit in onze hedendaagse wereld bekijken, maar als “beeldenmaker”.

Hij is een ambachtsman die een werk uitvoert voor een opdrachtgever. Vandaag zijn “beeldenmakers” fotografen, filmmakers, game-ontwikkelaars. Die zullen in de tentoonstelling zij aan zij staan met de oude meester.

Het festival beperkt zich niet tot de figuur Dieric Bouts.

De kunstenaar Jill Magid (USA, 1973) brengt het werk “The Migration of the Wings”, een beschouwing in beeld en geluid over de gedwongen migratie van het drieluik “Het Laatste Avondmaal”. De triptiek werd in 1707 ontmanteld en van haar zijpanelen ontdaan. Gedurende de hele geschiedenis van het schilderij zijn de zijluiken, die scènes van de Joodse diaspora uit

het Oude Testament voorstellen, herhaaldelijk gestolen, geëxploiteerd als handelswaar, gebruikt als politiek onderhandelingsinstrument en als oorlogsherstel.

Jill Magid stelde haar werk tentoon in musea en instellingen waaronder de Tate Modern (VK), Whitney Museum (VS), The Modern Art Museum Fort Worth (VS), Museo Universitario Arte Contemporáneo (Mexico), The Renaissance Society (VS), Magasin III Museum of Contemporary Art (Zweden), en de Algemene Inlichtingen- en

En Leuven fleurt het festival verder op met rondleidingen, circusoptreden, lezingen, en de mogelijkheid de beiaardier aan het werk te zien in de toren van de Sint-Pieterskerk.

De tijd van Dieric Bouts was ook een hoogtepunt van de Vlaamse polyfonie. In Leuven zorgt de Alamire Foundation voor de herwaardering van polyfonie. Tijdens het festival vinden talrijke uitvoeringen plaats van dit uitzonderlijke repertoire. Locaties zijn de Sint-Pieterskerk en de Abdij van Park.

Meer informatie over alle activiteiten: <https://www.mleuven.be/dieric#stadsfestival>

Steller: Peter VAN GRUNDERBEEK

Oproep tot medewerking aan de Ars Toeristica

Graag herhalen wij hierbij nog eens onze vraag naar medewerking aan ons tijdschrift. Heb je soms een interessant boek gelezen? Of een boeiende tentoonstelling of origineel museum bezocht? Laat het ons dan zeker weten zodat we dit kunnen opnemen in onze rubrieken 'Voor u gelezen' of 'Voor u bezocht'.

Ook leuke weetjes over Brussel of elders in het land zijn altijd welkom.

We zijn ook nog altijd op zoek naar personen die zouden willen meehelpen met de eindredactie en/of de lay-out van ons tijdschrift.

Alvast bedankt voor jullie reacties!

De redactie

Anna Boch, een impressionistische reis

175 jaar na haar geboorte heeft Muzee in Oostende een tentoonstelling gewijd aan Anna Boch. Ze werd op 10 februari 1848 als 2de kind in een welgestelde en vooruitstrevende familie in Wallonië geboren. Haar vader Frederik Victor en oom Eugène hadden in Saint-Vaast, nabij La Louvière, in 1841 het goed boerende bedrijf 'Manufacture Boch Frères Keramis' opgericht. Het serviesgoed van Boch behoort bij ons tot het collectieve Belgische geheugen. Een andere tak van de familie beheerde in het Pruisische Mettlach de faiencefabriek Villeroy & Boch.

Vader Frederik Victor Boch wilde zijn kinderen een goede en brede opvoeding geven. Zowel vader Boch als moeder Anne-Marie-Lucie waren uitstekende tekenaars. Anna en

haar jongere broer Theo kregen niet alleen thuisonderricht in het kasteel (een realisatie van Joseph Poelaert, dat omgeven werd door een domein van 15ha, met o.a. een Engels park en een vijver) maar werden ook in kunst, cultuur en muziek ingewijd. Vaak ging ze met haar jongere broer Eugène tekenen in het park van het kasteel in Mariemont. De rijke familie vertoefde in de zomer aan de Belgische kust; daar heeft Anna in 1865, dus op 17 jaar, een aantal tekeningen gemaakt, waarin ze met grote nauwkeurigheid haar vakantieomgeving in Heist en Blankenberge vastlegde.

De plotse dood van haar moeder, in Zwitserland, in 1871, was voor Anna moeilijk te verwerken.

Vrouwen waren op dat ogenblik niet aan academies toegelaten; de talentrijke en gedreven Anna kreeg daarom teken- en schilderlessen van verschillende privéleraars (Kühnen, Euphrosine Beernaert, Isidore Verheyden en Theo van Rijsselberghe). Peter Lodewijk Kühnen (1812-1877) was een schilder, die in Aachen geboren was en later naar Schaarbeek verhuisde en lesgever in de schone kunsten werd van de toenmalige Prinses Charlotte. Anna zou later zeggen dat hij wel een grote reputatie had, maar haar niet zoveel heeft bijgebracht. Over Euphrosine Beernaert (1831-1901), de zus van politicus Auguste Marie François Beernaert - die ook een leerlinge was van Kühnen- en Isidore Verheyden (1846- 1905) was ze echter zeer enthousiast. Van hen leerde ze schilderen 'en plein air' of in de vrije natuur. De invloed van Verheyden was zeer groot: haar kleurenpalet werd lichter, haar toetsen krachtiger en er groeide ook bij haar een ware liefde voor de natuur. Met het gezin Verheyden was er ook gedurende vele jaren een nauwe vriendschapsband. Verheyden heeft meerdere portretten van Anna geschilderd, die op de expo te bewonderen zijn. Anna werkte soms in Verheydens atelier of ging – al of niet met haar broer Theo- vaak met hem schilderen in het Zoniënwoud, in de Limburgse Kempen en zoals reeds eerder werd vermeld in de duinen, aan de Belgische kust. Daarom wordt ze nu ook tot de School van Teruren en de Genkse School gerekend. Ze debuteerde op het Salon van Brussel in 1880. Haar eerste persoonlijke tentoonstelling was te zien in de 'Cercle Artistique et Littéraire', in 1884.

Twee jaar later, in 1886 vestigde ze zich in de Guldenvlieslaan 78, in Sint-Gillis. Het huis werd een ontmoetingsplaats van bekende artiesten en van jong talent, en ook van personen die met muziek bezig waren. Het gebouw is helaas verdwenen.

In 1883 was in Brussel de Groupe des XX opgericht. Het was een anti-academische en avant-garde kunstenaarsvereniging, geleid door Octave Maus, die zowel als jurist dan als kunstcriticus actief is. Octave Maus was een neef van Anna. 'De XX' had tal van leden, zoals de bekende artiesten, James Ensor, Willy Finch, Guillaume Vogels, Jan Toorop... Anna werd in 1885, dus twee jaar na de oprichting, ook lid van deze artiestengroep en zou lang het enige vrouwelijke lid blijven. James Ensor gedroeg zich merkwaardigerwijze zeer nederig ten opzichte van Anna Boch. In Brussel leerde ze zo ook Theo van Rijsselberghe kennen, die vanaf 1888 een andere invloed op haar zou uitoefenen. In de ban van het licht ging Anna Boch pointillistisch of divisionistisch werken. Haar kleurenpalet werd nog helderder en haar penseelstreken krachtiger.

Als de leden van de vereniging in 1893 uit elkaar gingen- tussen de leden met verschillende stijlen en meningen was het niet altijd 'koek en ei'- werd door dezelfde Octave Maus een nieuwe kunstkring met vrijere statuten opgericht. Anna Boch sloot zich bij 'La Libre Esthétique' aan, en zou met de leden blijven tentoonstellen, tot 1914, tot ook deze artiestengroep opgegeven werd.

Na de eeuwwisseling werd ze lid van de post-impressionistische kunstkring 'Vie et Lumière', opgericht in 1904 door Emile Claus. Daar kwam ze ook in contact met Adrien- Joseph Heymans. Beiden waren belangrijke landschapsschilders. Het 'luminisme' paste de strenge principes van het Franse divisionisme of pointillisme (gepromoot door Seurat en Signac) veel vrijer toe, en behield een vormen-vastheid.

Anna Boch zou na haar impressionistische en pointillistische werken ook met haar meer onafhankelijke en luministische creaties een internationale waardering krijgen. Dankzij de invloed van Van Rysselberghe kon zij al in 1891 en 1892 deelnemen aan het 'Salon des Indépendants' in Parijs. Erkenning was er ook in België: in 1902 kocht het Museum voor Schone Kunsten van Brussel haar doek 'Côte de Bretagne' reeds aan.

In 1905 verhuisde ze naar haar pas gebouwde herenhuis in de Abdijstraat 36, in Elsene. Deze straat is een zijstraat van de Louizalaan en ligt ook dicht bij de Vleurgatse steenweg. Het was een wijk waar veel artiesten woonden. Haar burens waren er o.a. de beeldhouwer en schilder Constantin Meunier en Theo van Rijsselberghe. Deze woning, versierd door Victor Horta en de Franse schilder Maurice Denis (in Bretagne actief, en bevriend met Anna's broer Theo) – helaas afgebroken- werd een nieuwe ontmoetingsplaats voor de intelligentsia en de kunstenaars van die tijd. Ze organiseerde er vaak op maandagen privéconcerten met o.a. de bekende vioolvirtuoos Eugène Ysaÿe. Ze speelde er zelf ook piano (een Steinway), orgel en viool.

Anna had een groot doorzettingsvermogen, kennis en durf. Ze had ook een neus voor talent - en de nodige centen- en kocht schilderijen van vele Belgische en buitenlandse nieuwlichters, die later grote namen werden. Door haar bemiddeling ging Willy Finch ook keramiek voor het familiebedrijf ontwerpen, maar Anna heeft zelf ook porselein en keramiek versierd.

Als 'femme-artiste' moet het knokken geweest zijn. Een ronduit seksistische quote van dichter en criticus Emile Verhaeren geeft op de tentoonstelling zijn mening weer: « Ondanks haar bijzonder grote kwaliteiten is het probleem van de kunstenares ... dat ze geen man is. »

Anna had zowel plattelandsstulpjes als Brusselse stadswoningen. Haar woningen waren volgestouwd met beeldhouwwerken en schilderijen, waaronder twee schilderijen van Vincent Van Gogh, '*Les Vignes Rouges*'

en *'La Crau met bloeiende perzikbomen'*. Voor het eerst vermelde werk had Anna 400 Franse francs betaald, in 1890. Later heeft ze de 2 werken voor 10.000 Belgische franken verkocht; het was dus een zeer goede investering! *'Les Vignes Rouges'* is als topstuk tentoongesteld in het Poesjkin museum in Moskou. Waarom interesse in de 'rare Van Gogh'? Anna's broer Eugène was immers in Frankrijk bevriend geraakt met Emile Bernard, Paul Gauguin en Vincent van Gogh, en Anna wilde de vrienden van haar broer steunen. Ze bleef ongehuwd en verder

schilderen tot kort voor haar dood, ondanks haar problematische gezondheid. Na haar dood werden kunstwerken volgens haar testament eigendom van familieleden en van talloze Belgische musea of verkocht op veilingen. De inventaris vermeldde 212 eigen werken en 219 schilderijen van Belgische en buitenlandse schilders die vooral geëxposeerd hadden bij 'de XX'. Er waren tal van werken van Paul Gauguin, Georges Seurat, Paul Signac en James Ensor. Zo bezat Anna o.a. het prachtige werk *'de Russische muziek'* (zie foto hiernaast) waarin we schilder en keramist Willy Finch zien luisteren naar de pianospelende Anna. Een merkwaardig werk: "Twee schilders communiceren in muziek terwijl een derde dit moment vereeuwigt". Dat schilderij lag haar heel nauw aan het hart! Foto's van de woning in Elsene laten delen van de collectie zien. De opbrengst van de verkoop van de kunstwerken werd volgens Anna's wil verdeeld onder behoeftige kunstenaars.

Anna was van rijke afkomst en dus buitengewoon geprivilegieerd. Ze kon al of niet samen met haar broer Theo en diens vrienden vele reizen maken en bezat al heel vroeg, als vrouw een van de meest beroemde auto's van België, een Minerva.

Een van de meest bekende zinnen van Anna Boch is :*"Le travail, c'est ma vie."* (Werken is leven voor mij) De tentoonstelling is een fantastische reis doorheen Anna Bochs oeuvre en richt zich op de veelzijdige en complexe Anna Boch. Anna als kunstenaar, muziekliefhebster, filantroop, mecenas, verzamelaarster en als vrouw. De vele bruiklenen komen zowel uit officiële instellingen van binnen- en buitenland en uit privécollecties De 6 curatoren van de tijdelijke tentoonstelling zijn Virginie Devillez en Stefan Huygebaert en Wendy Van Hoorde. Zij schreven ook artikels van de 256 pagina's tellende catalogus. V. Devillez is doctor in de filosofie en letteren en was 12 jaar lang verantwoordelijke voor de archieven van hedendaagse kunst bij de KMSK van Brussel, en vervolgens projectmanager van het Magritte Museum. Ze werkt ook sinds 2016 voor Sotheby's Belgium. Na Muzee reist deze retrospectieve naar Frankrijk, meer bepaald naar het 'Musée de Pont-Aven'. Pont-Aven was de kunstenaarskolonie in Bretagne, waar Paul Gauguin een tijdje heeft geleefd en ook aanhang kreeg: een van zijn volgelingen was o.a. Anna's broer Theo.

Info over de catalogus:

Anna Boch – Een impressionistische reis - Hannibal Books - ISBN 9789464666359

Steller: Machteld DE SCHRIJVER

Tentoonstelling 'Diane von Fürstenberg, woman before fashion'- tijdelijke expo in het Brusselse Museum voor Mode en Kant-
Expo tot 7 januari 2024

In 2023 bestaat de bedrukte jersey wikkellijurk van Diane von Fürstenberg 50 jaar. Ter ere hiervan biedt het Brusselse Mode & Kant Museum een blik op het werk, de carrière en het persoonlijke leven van de ontwerpster, van wie de geschiedenis begint in België, meer bepaald in Brussel. Diane Halfin was het eerste kind van een joods gezin, van Duitse, Moldavische en Griekse afkomst. Haar vader Leo Halfin was een succesrijk ondernemer die in 1929 naar België was verhuisd en tijdens de tweede wereldoorlog - na zijn verloving - naar Zwitserland was gevlucht. Haar moeder, Lily Nahmias, van Griekse afkomst en wegens haar deelname aan het verzet in 1944 opgepakt, overleefde 2 concentratiekampen van Auschwitz en Ravensbruck, en werd ondanks de voorspellingen van de huisarts, na 6 maanden huwelijk, toch ongewild zwanger. Diane Simone Michelle zag als

eerste kind het levenslicht, op 31 december 1946, in Brussel. Nadien kwam er nog een zoon. Diane werd door haar moeder steeds 'als een wonder' aanzien. Haar moeder leerde haar om sterk en niet bang te zijn, zelfvertrouwen te hebben en onafhankelijk te zijn. Ze was tot haar dertiende ingeschreven als leerling aan het Brusselse Dachsbeck instituut in de Strostraat. Na de scheiding van haar ouders verbleef ze op kostscholen in het buitenland (o.a. in Oxfordshire). Vervolgens ging ze vanaf haar 18 jaar economie studeren in Madrid en Geneve, waar ze prins Egon zu Fürstenberg leerde kennen. Beiden hadden een passie voor mode. Egon behoorde tot een oude adellijke Duitse familie, die in het heilig Roomse Rijk in de 17de eeuw tot prinsen werden verheven. Egon ging op wens van de familie economie studeren.

Diane was na haar studies stagiair bij opmerkelijke personen, die een aanzet gegeven hebben tot haar later leven: eerst bij de bekende Parijse modefotograaf Albert Koski, die ook rock- en popshows organiseerde in Frankrijk, en vervolgens in Italië, bij Angelo Ferretti, die meerdere textielfabrieken bij Como bezat. Vriendschappen kunnen in iemands leven belangrijk zijn: Ferretti's zoon was o.a. een vriend van Egon's broer. Diane werd door Ferretti ingewijd in snijden, kleuren, ontwerpen van textielprints en leerde er ook verschillende soorten textiel kennen, waaronder jersey.

Later zou Diane haar visie over kledij als volgt verwoorden: 'Kleuren zijn de letters, de textielprints de woorden en de materialen en het silhouet de zinnen'. Ze geraakte zoals haar moeder op 19 jaar ongewild zwanger, overwoog eerst een abortus maar werd door haar vriend Egon - tegen de wil in van diens vader Tassilo - in 1969 ten huwelijk gevraagd. Egon kreeg nadien een baan bij de Chase Manhattan Bank en vervolgens bij de Macy's warenhuizen in New York. Geboeid door mode, design en stylisme ging hij lessen volgen aan het belangrijke 'Fashion Institute of Technology' of het Fit. Ondanks de geboorte van haar zoon Alexander en een nieuwe zwangerschap in 1970 ging Diane ook kledij ontwerpen. Aangemoedigd door haar man om met een modelijn te starten zocht Diane de beroemde directrice van Vogue, Diane Vreeland, op om haar eerste zijdejersey jurken te laten zien. Vreeland was vol lof over haar moderne creaties en gaf haar de

raad een ruimte te huren in het Gotham Hotel, tijdens de Modeweek. Diane vond ook snel een medevennoot, Richard Conrad, en werkte samen met Ferretti. Zo kwam een eerste modecollectie in 1970. Later werd een winkel aan de beroemde Fifth Avenue geopend. Het koppel ging snel tot de 'jet-set' van New York behoren en waren graag geziene gasten in de beroemde discotheek 'Studio 54' (ook opgezocht door Andy Warhol en Bianca Jagger), homobars en op parties. Het koppel werd wegens hun levensstijl en een 'open huwelijk' veel besproken en gefotografeerd. Ze gingen vanaf 1972 apart wonen. De scheiding werd 10 jaar later in 1982 uitgesproken. Egon von Fürstenberg zou zich nadien ook verder bezig houden met het ontwerpen van mannenkledij, meubelen en interieurs, hij ging in Italië wonen en zou een 2de maal huwen.

'Woman Before Fashion. Diane von Fürstenberg' belicht op een intieme en unieke manier de buitengewone carrière van deze 'kleine Belgische emigrante'. Voorbestemd om de hele wereld rond te reizen, werd Diane von Fürstenberg door haar huwelijk in 1969 een prinses en mocht ze na haar scheiding de gehuwde naam behouden. In de V.S. beleefde ze de Amerikaanse droom door carrière in de mode te maken. Haar wikkkeljurk werd vanaf 1972 (of 1973?) een symbool van de vrouwenemancipatie. Ze ging het zelf in reclameadvertenties als volgt verwoorden: "Dressing up in one step. Chic, comfortable and sexy. It doesn't get dated after one season. It works at all kinds of times, is easy to travel with and it fits all the priorities a woman can have. The key to my clothes is that they are very flattering to the woman and they do amazing things to the body." De kernachtige slogan op kaartjes, vastgemaakt aan jurken was succesrijk; "Feel like a Woman, Wear a Dress."

In 1975 werden er wekelijks al 15.000 wikkkeljurken verkocht. In 1976 zijn het al meer dan 5 miljoen items. Ze verkocht ook juwelen en schoonheidsproducten, waaronder een parfum dat de naam van haar dochter kreeg, Tatjana. In tijdschriftartikels werd ze als volgt beschreven: "the most marketable woman since Coco Chanel."

Ze heeft het model van de wikkkeljurk of 'robe portefeuille' steeds herdacht, ondanks verschillende moeilijke periodes (vooral tussen 1985 en 1997). Op raad van haar vriend Barry Diller, hoofd van de Paramount Studios, zakenman en teleshoppingspecialist – met wie ze later in 2001 zou huwen - begon ze kledij op TV te verkopen. De verdere internationalisering van haar merk begon in 2003, met o.a. de opening van een winkel in Parijs. Haar kledij wordt in ca. 1500 verkooppunten 'aan de man gebracht'. En haar creaties vallen in de smaak bij vele celebrity's, zoals Michelle Obama, de hertogin van Cambridge, koningin Mathilde, Madonna, Jessica Alba, Blake Livelynn, Jennifer Lopez, Naomi Campbell, Amy Winehouse en de activiste Ingrid Betancourt. In 2015 werd ze door de magazines TIME en Forbes uitgeroepen tot een van de 100 meest invloedrijke mensen of de machtigste vrouw ter wereld. Tussen 2006 en 2019 was Diane de voorzitter van CFDA of de 'Council of Fashion Designers of America'. Ze kreeg daarvoor ook een Lifetime Achievement Award van de CFDA.

Er werden al eerder, tussen 2009 en 2010 en in 2014 in Amerika en het buitenland overzichtstentoonstellingen georganiseerd. De expo in het Brussels Museum voor Mode en Kant is zowel een verderzetting van de vorige tentoonstelling 'Brussels Touch' als een eerbetoon aan "50 jaar wikkkeljurk". Op de expo zijn er ca. vijftig creaties en uitgebreid illustratiemateriaal te zien, die door de curatoren in samenspraak met de ont-

verschillende boeken geschreven en kreeg vanaf 2017 vele onderscheidingen, o.a. ook in Frankrijk. In 2018 werd ze ereburgeres van Brussel en in 2021 Commandeur in de Kroonorde. In maart 2022 kreeg ze de Ruth Bader Ginsburg Woman of Leadership Award. Ze ondersteunt het Red Star Line Museum in Antwerpen met een fonds. Vanaf 2010 reikt ze Awards uit dank zij de Diller-von Furstenberg Family Foundation aan vrouwen, of worden deze financieel ondersteund.

De tentoonstelling heeft een tweedelige titel gekregen. De expo start met een overzicht van haar creaties en staat op het einde stil bij haar visie over de vrouw en haar sociale geëngageerdheid. Ze verwoordde dit o.a. als volgt: " I always say I have three children: a son, a daughter and a brand. " En "Women should not leave themselves in a position to be taken advantage of. Women should be involved, have their own lives.."

Praktische info

Info : 02/279.43.89

10€ toegangsprijs p.p./ studenten 4€ p.p/ gratis voor jongeren minder dan 18 jaar en voor de inwoners van de Stad Brussel (1000 – 1020 – 1120 - 1130 Brussel. Groepstarief mogelijk.

Gratis toegang voor houders van een museumpas en een Icomkaart.

Steller: Machteld DE SCHRIJVER

Victor van Dijck. Expositie in de galerij van de ‘Association du Patrimoine artistique’

In een zijstraat van de Zavel is er een galerij, waar men al gedurende enkele jaren interessante exposities kan bezoeken. Deze galerij wordt uitgebaat door de ‘Association du Patrimoine artistique’. In 2021 en 2022 waren er diverse tentoonstellingen te gast. Onder andere een fototentoonstelling van de Amerikaan Sack, die de schoonheid van antieke munten aantoonde, 2 exposities in verband met de Zenne, meer bepaald van de middeleeuwen tot de Franse tijd en van de Franse tijd tot de overweldiging van de rivier, en ‘de revolutie van de kleur’, een tentoonstelling over de Brabantse fauvisten. De galerij speelt dit jaar ook in op het Art Nouveaujaar 2023 Brussel. Zo waren er in de lente foto's van art nouveauhuizen te zien, gemaakt door de bekende fotograaf Gilbert Dekeyser. Vanaf 8 september tot 28 oktober is er een tijdelijke expositie te bezoeken, die de carrière belicht van Victor van Dijck.

Het beroep van schilder-decorateur was in de 19de eeuw succesrijk. Door de werelddtentoonstellingen en de publieke opdrachten kwam er een reformatie in tekenscholen en academies en ontwikkelde er zich een kwaliteitsvolle ‘toegepaste’ kunstvorm. Er werden grammatica's van ornamenten uitgegeven en nieuwe teken-

methodes ontwikkeld. De afgestudeerden van de Brusselse Academie konden rond de eeuwwisseling ook goed leven dankzij de vele opdrachten van de toenmalige burgerij. Een belangrijke gebeurtenis was toen de aanleg van de centrale lanen, na de overwelving van de Zenne. De carrière van Victor Van Dyck startte na zijn vorming aan de academies van Mechelen en Brussel in de jaren '80 met interieurinrichtingen van brasseries of restaurants, gelegen in het Brusselse centrum en aan het De Brouckèreplein. Zoals het Café Strobbe aan het Koningsplein en het Cafe-restaurant Laroche. Hij maakte ook vele interieurdecoraties voor burgerlijke huizen en theaters, in binnen- en buitenland. Zo werd hij o.a. uitgenodigd om in Engeland, meer bepaald in Londen, Richmond en Blackpool te werken. Hij maakte er als medewerker van de ondernemer James M. Boekbinder zowel decors als theaterplafonds voor o.a. het Euston en Wyndham's theater in Londen. Enkele van deze creaties zijn bewaard gebleven; vaak waren het allegorische taferelen of galante scènes, in de stijl van de Franse schilders Antoine Watteau of Nicolas Lancret. Uit Engeland teruggekeerd, werd Victor van Dijck zeer creatief. Hij speelde in op de eclectische smaak van de tijd en maakte diverse huisdecoraties, in verschillende stijlen. Ook de 'art nouveau' bleef hem niet vreemd. Door de recente ontdekking van de erfgenamen van Victor van Dijck, meer bepaald van Pierre Loze, konden vele anonieme realisaties aan de kunstenaar toegewezen worden. Pierre Loze

*Hallethuis - Wintertuin verdieping en trap
Foto: Sophie Voituren (Banadfestival 2022)*

Hallethuis - Allegorische fries (Foto: Urban Brussels)

bestudeerde vele albums, folders, boekjes, documenten en tientallen aquarellen, die dekaden lang (bijna een eeuw) verborgen hadden gelegen in schuiven van kasten. Daardoor konden de mysterieuze muurschilderingen van het trappenhuis en de leefruimten op het gelijkvloers van het Max Hallethuis aan de Louizalaan aan hem toegewezen worden. En daardoor bleken de decoraties van de Solvaybibliotheek in het Leopoldspark, aangebracht in 1902, een samenwerking te zijn tussen schilder en sgraffitoartiest Adolphe Crespin en Victor van Dijck.

De expo is een primeur en een bewijs dat het kunsthistorisch onderzoek nog steeds voor mooie verrassingen kan zorgen. De tentoonstelling is thematisch ingedeeld.

De expo is toegankelijk van 8 September tot 28 oktober, van donderdag tot en met zaterdag, tussen 14 en 18 uur. De toegang is 3,- euro; kinderen tot 10 jaar mogen gratis binnen.

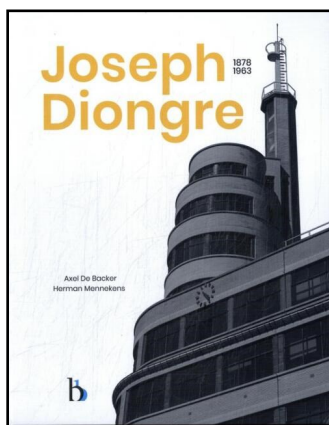
De galerij bevindt zich in de Charles Hanssensstraat 7.

Meer info: telefonisch 02/ 512 34 21 of via mail as.pat.art@gmail.com

Steller: Machteld DE SCHRIJVER

Joseph Diongre, 1878- 1963

Einde 2021 werd door het Willemsfonds Brussel, met steun van het kabinet van Rudy Vervoort, een tweetalig boek uitgegeven over architect Joseph Diongre. De Franse tekst is een bijgewerkte tekst, van Axel de Backer, die in 1985 aan de U.L.B. afstudeerde met een thesis over Diongre. De vertaling in het Nederlands werd geschreven door Herman Mennekens. Herman is de kleinzoon van de bekende gemeentesecretaris en letterkundige en ook de neef van Daisy Maistriaux-Mennekens, de inmiddels overleden erfgename van het Withuis in Jette. Het was Herman Mennekens die Axel de Backer opzocht en voorstelde om samen met hem een boek over Diongre te schrijven.

Het boek telt 8 hoofdstukken en 122 pagina's. Sommige hoofdstukken zijn klein en beslaan maar 1 pagina (voorwoord, het enigma Diongre, bronnen, nabeschuiving en info over de auteurs). Andere hoofdstukken zijn omvangrijker (inleiding, glossarium). Het langste hoofdstuk dat 80 pagina's telt, is het vierde hoofdstuk dat stilstaat bij het leven en de realisaties van de architect.

Over Diongre is nog steeds niet alles geweten. Deels heeft dit te maken met zijn gesloten karakter en zijn nederigheid. Volgens sommigen was hij ook mensenschuw. Diongre vond het niet nodig om zijn werk te duiden. Anderzijds heeft hij na de plotse dood van zijn enige dochter Betsy, toen hij 68 jaar oud was, ook zijn archief verbrand. Zowel tijdens zijn leven als na zijn dood in 1963 bleef zijn oeuvre ondergewaardeerd. Diongre heeft quasi gedurende zijn hele leven bakken kritiek gekregen maar vond het niet nodig om daarop te reageren. Zowel het onderzoek van het Sint-Lukasarchief (Jos Vandenbreeden en zijn team) en het studiewerk van ULB-student Axel de Backer waren de eerste stappen naar een herwaardering. Door de redding en de reffectatie van het NIR-gebouw aan het Flageyplein, thans 'Flagey' genoemd, is het tij gaan keren. Axel de Backer heeft tijdens wandelingen en verder onderzoek van het archief van de diensten stedenbouw bij verschillende Brusselse deelgemeenten en het raadplegen van de bouwinventaris van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog nieuwe realisaties ontdekt, die ook in dit boek opgenomen zijn.

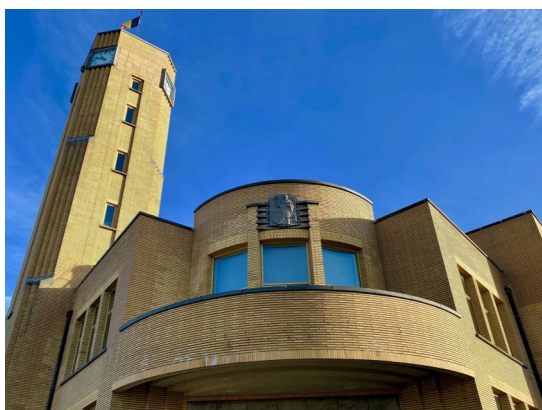
Diongre heeft een lange carrière van ca. 52 jaar gehad. Hij was gedreven en actief tussen 1904 en ca. 1956. Hij heeft meer dan 100 gebouwen op zijn palmares staan. Hij is een veelzijdig en zeer noest architect geweest, en zijn oeuvre is zeer divers: sokkels voor beelden, herdenkingsmonumenten, gezinswoningen,

appartement complexen, sociale woningen, cités (o.a. de Diongrewijk in Molenbeek), woningen met atelier voor zelfstandigen of artiesten, huizen voor commercieel gebruik, pittoreske villa's, scholen, kerken, gemeentehuizen enzovoort. Vaak nam hij deel aan openbare wedstrijden; de prijzen die hij in de wacht sleepte hebben echter vaak niet geleid tot de realisatie van het gewenste gebouw. Zijn best gekende realisaties zijn realisaties in de interbellumtijd: het Withuis (1927-1928) in Jette, de Sint-Jan de Doperskerk in Molenbeek (1930) en de geluidsfabriek van het NIR of het huidige Flageygebouw (1933 tot 1938).

Diongre was de zoon van een Brusselse behanger, dus een Brussels ketje en van bescheiden afkomst. Al van kleins af was hij aan het tekenen. Daarom ging hij aan de Academie van Brussel studeren, vanaf zijn 12 jaar. Hij volgde allerlei cursussen tussen 1890 en 1901, en had verschillende leraars: Ernest Acker, Octave van Rijselberghe, Gisbert Combaz en Paul Saintenoy. Altijd heeft hij een studiebeurs bekomen. Na een verblijf van een jaar in Nederland, waar hij de assistent was van architect Van Liefland, meewerkte aan het Kursaal van Schevingen en de ideeën van Berlage leerde kennen, keerde hij in 1904 terug naar Brussel en huwde hij met Hortense Coppieters, wiens broer Jean Coppieters ook architect was en lid van de 'SCAB' of de 'Société Centrale d'Architecture de Belgique'. Diongre zal vanaf 1910 ook lid worden van dezelfde organisatie, later jarenlang secretaris blijven en verslagen maken van de bestuursvergaderingen. Hij zal zich verder jarenlang bezig houden met de redactie van de bijlage 'Art et Archéologie' van het belangrijke tijdschrift 'Emulation'. Waarvoor hij tenslotte ook beloond zal worden, met een gedenkplaque (1935), een benoeming tot erelid (1928) en een gouden medaille (1960).

Ondanks zijn hard werken was Diongre ook zijn hele leven een tekenaar, aquarellist en schilder. Er is slechts 1 zelfportret van hem bewaard gebleven, een aquarel, waarin Diongre zich met een strenge blik en kringen onder de ogen heeft weergegeven.

In het vierde hoofdstuk 'Een getekend leven' volgen we stapsgewijs de carrière van de architect, leren we zijn veelzijdigheid kennen. Het is te veel om op te sommen, maar de meeste gebouwen van Diongre zijn terug te vinden in de deelgemeente Schaarbeek. Daarna volgen de deelgemeenten Molenbeek, Vorst, Sint-Gillis en Ukkel, met 6 realisaties. In Laken en Elsene zijn 5 gebouwen bewaard. In Sint-Lambrechts-Woluwe zijn er 2 realisaties, waaronder het imposante gemeentehuis (*zie foto hiernaast*). In Anderlecht en Sint-Joost-ten-Node is er maar 1 gebouw aanwezig. In het boek is er een

zesde hoofdstuk, dat een kaart bevat en als geheugensteuntje een lijst van 73 gebouwen. Alle vermeldingen zijn vergezeld van een kleine zwartwit foto en een zeer summiere beschrijving.

Diongre is zeer veel verhuisd. Volgens de auteur Axel de Backer kan dat te maken hebben met een zekere on-

rust. Na zijn huwelijk woonde hij in Sint-Lambrechts-Woluwe. Na de geboorte van dochter Betsy verbleef hij in Evere. Daarna woonde hij aan de L. Couroublelaan in Schaarbeek, verhuisde hij verschillende keren in Ukkel, waar hij tussen 1941 en zijn dood tenslotte verbleef in een modernistische en praktische woning in Crabbe-gat.

Het boek is zeer interessant en bevat ook tal van leuke weetjes. Axel Debacker geeft o.a. naast de uitvoerige beschrijvingen van de gebouwen in het begin van het onderdeel van het boek ook wat historische achtergrondinformatie. Zo vernemen we dat in het geboortjaar van Diongre de 'fonograaf' door Edison werd uitgevonden, de zoo in het Leopoldspark werd gesloten en de iguanodons in Bernissart waren ontdekt. In 1963, in het sterfjaar van Diongre, bezocht de Amerikaanse president Kennedy Berlijn en werd in Rotterdam het beeld 'de verwoeste stad' van Ossip Zadkine geplaatst.

We vernemen:

- dat Joseph Diongre als zoon van een behanger het ook belangrijk achtte om een harmonisch interieur te hebben. Zoals Horta, Hankar en van de Velde moest het gebouw een 'Gesamtkunstwerk' zijn. Diongre was jarenlang leraar in Schaarbeek maar werd nooit opgenomen in kringen van universitaires of in organisaties die te maken hadden met monumentenzorg. Hij liet zich beïnvloeden door Karel Buls (het boek 'Esthétique des villes'), Mackintosh, Horta, Berlage, Antoine Pompe, Robert-Mallet-Stevens (neef van Adolphe Stoclet, Frans architect en bouwer van o.a. de Villa Cavrois) en Frank Lloyd Wright. Tijdens de Eerste Wereldoorlog – terwijl vele van zijn confraters waren gevlucht naar het buitenland – leidde hij een 'Vrij Atelier' en hield hij zichzelf en zijn leerlingen bezig met het ontwerpen van gebouwen, voor de wederopbouw.
- dat hij scholen bouwde in Eppegem en Weerde, en de 'Jef Mennekensschool' in Molenbeek onvoltooid bleef.
- dat hij in Kapelle -op-den-Bos een nieuwe Sint-Niklaaskerk mocht bouwen.
- dat hij voor zijn vriend, Jef Mennekens, in 1936 ook een sobere en bepleisterde bakstenen villa mocht bouwen in Knokke, met de naam 'Flekketer'. De naam verwees naar een sprookje van de letterkundige maar de villa is helaas verdwenen.
- dat de eerstesteenlegging van het NIR-gebouw gebeurde in 1935, en dat Diongre een dubbele opdracht had gekregen: hij mocht voor de Wereldtentoonstelling van 1935 ook het expoviljoen van het NIR creëren.
- dat hij al in 1909 deelnam aan de openbare wedstrijd voor het gemeentehuis van Sint-Lambrechts-Woluwe en dat hij nadien twee maal gevraagd werd de plannen te hertekenen, tot uiteindelijk het licht op groen werd gezet, in 1935.
- dat zijn meest modernistische villa in de Brusselmansstraat in Dilbeek werd gebouwd, en de 'Villa Hellebosch' in Vollezele, nu gebruikt door Passaporta, van zijn hand zou kunnen zijn.
- dat hij samenwerkte met de veelzijdige kunstenaar Jacques de Lalaing en de sokkel maakte van de straatlantaarn of de 'mast', die van het gemeentehuis van Schaarbeek verhuisde naar de laan naast het Josaphatpark.

Diongre werkte ook samen met zijn schoonbroer Jean Coppieters en de echtgenoot van zijn dochter, met Maurice Hoyoux, die we kennen als architect van de Koninklijke Bibliotheek aan de Kunstberg. In de nabeschouwing wordt nog eens onderlijnd dat hij de tegenpool was van de modernisten en van hen ook bakken kritiek kreeg, dat hij zijn hele leven een sterk kunsthistorisch bewustzijn bleef hebben en mee evolueerde met zijn tijd. Het boek is dus een aanrader en kan als 'gids' meegenomen worden.

Het ISBNnr van het boek is: 97 89 46 407 70 94.

Steller: Machteld DE SCHRIJVER

Brusselse Spruitjes

Nieuw collageparcours in Brussel ter ere van 125ste verjaardag René Magritte

Voor de 125ste verjaardag van surrealistisch kunstenaar en schilder René Magritte heeft de Stad Brussel vrijdagochtend het nieuwe parcours 'In Het Spoor Van Magritte' voorgesteld. Kunstenaar Julian Casabianca mocht daarvoor acht fresco's en collages aanbrengen op muren van de stad, van het De Brouckèreplein tot aan het Koningsplein.

Van de Vlaamse hak op de Waalse tak

Verdwenen Zwinhavens: Ontdek de middeleeuwen op je bord

Voor het tweede jaar op rij laten recreanten je letterlijk proeven van de middeleeuwen. Drieëntwintig toeristische ondernemers, waaronder heel wat nieuwe deelnemers, bieden hedendaagse creaties aan, gebaseerd op ingrediënten en producten uit de middeleeuwen. Nieuw dit jaar is dat er op drie locaties voorraadkasten staan, waar bezoekers de producten kunnen kopen om mee te nemen naar huis. De creatie van de gerechten gebeurde opnieuw in samenwerking met De Foodarcheoloog Jeroen van Vaerenbergh.

In 2021 werd er ook een boek uitgegeven over de Zwinhavens, waarin de verborgen geschiedenis van de opkomst en de ondergang van deze markante wereld-havens uitgelegd wordt.

Steller: Myriam RENSON

Op de afspraak

Toegico

- zaterdag 2 september: geleide wandeling: « Van koloniale hoofdkwartieren tot Sabena »
- zaterdag 30 september: bezoek aan de tentoonstelling: « Art nouveau: Uitzonderlijke objecten met een verhaal »
- zondag 19 november: bezoek aan het Van Eetvelde hotel
- zaterdag 16 december: bezoek aan de tentoonstelling « De avant-garde in Georgië (1900-1936) »

Meer info over deze activiteiten is te vinden in de bijgevoegde nieuwsbrief.

Brussel

- tot 7 januari 2024: **Art nouveau. Uitzonderlijke objecten met een verhaal.** Belvue
Deze tentoonstelling toont ons meesterwerken uit de collectie art nouveau van de Koning Boudewijnstichting en de bijzondere verhalen die achter deze objecten schuilen. Men kan er een grote variëteit aan stukken bewonderen, die gewoonlijk te zien zijn in verschillende Belgische musea en nu uitzonderlijk samengebracht in het BELvue museum: kunstenaarsjuwelen, meubelen, boekbanden Met werken van o.a. Victor Horta, Philippe Wolfers, Henry Van de Velde

- tot 8 januari 2024: **Victor Horta versus Art nouveau.** Hortamuseum

Zie ook de rubriek 'Voor u bezocht' van de A.T. van April 2023

- tot 1 oktober 2023: **Expeditie Egypte.** Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis.
Deze expo verhaalt de geschiedenis van twee eeuwen fascinerende archeologische ontdekkingen in het land van de farao's en de totstandkoming van de Egyptische collectie van het museum.
- van 5 oktober tot 14 januari 2024: **Europalia Georgië, avant-garde tussen 1900 en 1930.** Bozar
Interessante tentoonstelling over artiesten die eerst in Duitsland (München) en/ of Rusland werden gevormd, en daar onder invloed kwamen van het symbolisme en van de 'moderne, nieuwe kunst (het zogeheten 'neoprimitivisme' van o.a. Mikhail Larionov en Natalia Gontsjarova). Ook artiesten die in Parijs verbleven hebben, of door de politieke gebeurtenissen naar Frankrijk zijn gevlucht en nooit meer naar hun land zijn teruggekeerd, zullen hier aan bod komen.

<https://europalia.eu/nl/europalia-georgia/news/tentoonstelling-de-avant-garde-in-georgie-1900-1936>

Leuven

- van 20 oktober tot 14 januari 2024 : **Dirk Bouts, beeldmaker.** In het M
In het kader van het Leuvens stadsfestival 'New horizons' wordt deze mooie tentoonstelling georganiseerd. M zal er het werk van de grote Vlaamse meester confronteren met hedendaagse beeldmakers zoals sportfotografen, filmmakers en gameontwikkelaars. Topstuk van de tentoonstelling wordt de monumentale triptiek met de kruisafneming uit Granada.

Zie ook de rubriek 'Voor u bezocht'

Oostende

- tot 5 november 2023: **Anna Boch, een impressionistisch verhaal.** Mu.ZEE

Met dit eerbetoon aan Anna Boch, n.a.v. haar 175ste geboorteverjaardag, belicht deze tentoonstelling Anna Boch als kunstenares en als vooruitstrevende vrouw op het einde van de 19de eeuw. Naast werken van Anna Boch, is er ook werk van o.a. Van Gogh, Signac, Gauguin ... te zien

Zie ook de rubriek 'Voor u bezocht'

Mons

- tot 8/10/2013 : **Jaume Plensa. La Part du Sacré.** Grote markt en historisch centrum

Meer info: <https://www.bam.mons.be/events/expo-jaume-plensa-la-part-du-sacre>